

Федоренко В. Л.,*доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України,**директор**Науково-дослідного центру судової експертизи
з питань інтелектуальної власності
Міністерства юстиції України***Нестерович В. Ф.,***доктор юридичних наук, доцент,**завідувач кафедри державно-правових дисциплін
Луганського державного університету внутрішніх справ
імені Е. О. Дідоренка*

УТВЕРДЖЕННЯ ТА КОНСТИТУЦІЙНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВА НА ІНФОРМАЦІЮ: ВІД НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО СУЧАСНОСТІ

Анотація. У публікації розкриваються питання утвердження та конституційного закріплення права на інформацію в період від найдавніших часів до сучасності. Зазначено, що в сучасному інформаційному суспільстві право на інформацію є одним із фундаментальних і значущих прав людини. Змістовні межі права на інформацію постійно розширюються, а саме право набуває конституційної захищеності та гарантованості. У вітчизняній науковій і навчальній літературі небезпідставно існує думка щодо виділення права на інформацію в самостійну групу інформаційних прав і свобод людини і громадянина в Україні. Очевидно, що така позиція є перспективною та має право на життя, хоча й потребує подальшого теоретико-методологічного обґрунтування. Зауважено, що право на інформацію тісно пов'язане із правом на свободу вираження поглядів, свободи слова і друку та нині закріплено в конституціях більшості країн світу.

Зазначено, що в сучасний період на розширення змістовних меж права на інформацію та його подальшу конституціоналізацію вплинув стрімкий розвиток науково-технічного прогресу, зі своїми позитивними здобутками і негативними наслідками. Зокрема, найбільша за всю історію людства техногенна катастрофа на Чорнобильській АЕС у 1986 році кардинально змінила ставлення до доступу до інформації, що стосується довкілля, а саме стосовно того, що будь-яка такого роду інформація не може бути засекречена та втаємничена від громадян. Реалізація права на інформацію сприяє також підвищенню рівня прозорості та підзвітності органів публічної влади перед громадянами, а також поглибленню демократичних перетворень у державі.

Ключові слова: інформація, письмо, друк, право на інформацію, право на свободу слова та друку, публічна інформація.

Постановка проблеми. Одним з основоположних прав людини є право на інформацію, яке тісно пов'язане із правом на свободу вираження поглядів, свободи слова і друку та нині закріплено в конституціях більшості країн світу. Це право має давні витоки і пов'язане з феноменом інформації, її значенням в історії та цивілізаційному розвитку людства. Так, ізраїль-

ський мислитель Ю. Харарі, визначаючи зміст «когнітивної революції», яка відбулася між 70 і 30 тис. роками, наголошує, що її результати втілилися у здібностях Homo Sapiens мислити і спілкуватися [1, с. 30]. Очевидно, що ці здібності працювали стали можливими завдяки утвердженню інформації як форми і джерела для збереження та поширення знань.

Інформація та право володіти, розпоряджатися та користуватися нею, завжди привертала увагу науковців. Право на інформацію досліджено у працях таких учених: К. Арсенєва [2], У. Бернштейна [3], Дж. Гліка [4], А. Градовського [5], І. Кірія [6], А. Новікова [6], Ю. Коломієць [7], О. Марцеляка [7], О. Костенко [8], П. Макушева [8], О. Нестеренко [9], Л. Окунькова [10], В. Серьогіна [7], Е. Тайлора [11], Ю. Харарі [1], Б. Чичеріна [12], Ю. Шемшученка [13] та інших. Про роль інформації як вагомого чинника щодо утвердження нових форм участі громадськості у вирішенні державних і суспільних справ ішлося в попередніх роботах авторів цієї статті [14; 15].

Мета статті полягає в розкритті утвердження та конституційного закріплення права на інформацію від найдавніших часів до сучасності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інформація набула універсального характеру після переходу від усних культур інформації до комбінованих. За свідченням Дж. Гліка, Платон, відзначаючи потенціал розподілу усної та письмової мови, стверджував, що один може говорити з багатьма, мертвий – із живими, а живі – з тими, хто ще не народився. Писемність була потрібна для збереження інформації в часі та просторі, пройшла генезис від піктографії (запис зображення) до ідеографії (запис ідей), а надалі й до логографії (запис слів) [4, с. 40–42].

З появою письмової культури, яка виникла в Єгипті приблизно у 4 000 р. до н. е. [10, с. 232], а в Китаї приблизно 3 000 років тому [15, с. 232], інформація набула сакрального значення. Їй приписувались магічні властивості, а вміння рахувати, писати і читати тривалий час були привілеєм богів, їхніх намісників на землі – жерців, царів, аристократії та заможніх людей. Так, у Єгипті бог мудрості, рахунку та письма Тот був непізнаним і втаємниченим, оскільки перетворення слів на письмо означало володіння всесильним і огорнутим таємницею

знанням, яке приносило в буття те, чого не було [3, с. 18]. Американський біблеїст Д. Карр писав, що дослідження питання про людей, які володіли письмом у Давньому Ізраїлі, дозволяє зробити висновок, що це, окрім Бога, Творця Писання, були царі, священники, писарі й інші чиновники [3, с. 79].

Із часом, після винайдення шрифту, письмо як засіб і форма поширення інформації поширилося в різних соціальних групах. Після того як єгиптяни навчилися поєднувати ідеографічні знаки зі звуковими зображеннями слів цей досвід закріплення та передачі інформації був удосконалений сусідніми племенами, зокрема фінікійцями [11, с. 173]. Як доводять лінгвісти, латинський шрифт, який нині широко застосовується на Заході, запозичений із грецького письма, яке, так само, як і єврейське, є похідним від фінікійського. Їхня спорідненість підтверджена словом «алфавіт», похідним від назв «альфа» та «бета», двох перших букв фінікійського, єврейського, грецького та латинського шрифтів [3, с. 69]. Утім, розвиток писемності стримувався високою вартістю знарядь і матеріалів для письма.

У ранньому Середньовіччі свитки трансформувалися у книги, які традиційно стосувалися проблематики християнської віри, видавалися на факультетах богослів'я в університетах. Але кожний середньовічний переписувач по-своєму інтерпретував оригінальні античні роботи. Так, у Середні віки правознавці мали досить обривисті уявлення про класичну модель римського права, оскільки вона втілювалася у зводі "*Corpus juris civilis*", який зберігався в єдиному екземплярі в бібліотеці Пізи [6, с. 148].

Як відомо, Відродження позначилося революцією е книгодрукарстві. Надзвичайно важливою віхою в розвитку інформації як інструменту масової комунікації стало винайдення Й. Гуттенбергом у XV ст. друкарського станка з набором шрифтів, який дозволив відтворювати тексти. У XVI ст. утверджуються прототипи сучасних газет. Так, у 1588 р., коли до Англії прямувала іспанська Непереможна армада, перший міністр Бурлей, упереджуючи недостовірні чутки і паніку, розпорядився направляти в усі частини держави урядові повідомлення. Із часом така форма урядового інформування стала постійною та трансформувалася в газету «Англійський меркурій». Подібна практика була запроваджена і царем Петром I, який заснував «Відомості Московської держави» (1702 р.). У цей же час запроваджується й інститут цензури [9, с. 20]. До правління Катерини II в Російській імперії не було приватних друкарень, навіть світські твори друкувалися в синодальних типографіях і піддавалися релігійній цензурі. Лише наприкінці XVIII ст. друкарні почали відкриватися при Академії наук і університетах. Перша ж приватна типографія була заснована в Росії Й. Гартунгом у 1771 р. [5, с. 363].

Українські дослідники вважають першим захисником свободи друку Дж. Мілтона, який у 1644 р. опублікував в Англії памфлет «Аеропагітика. Промова до англійського парламенту про свободу друку», у якому закликав до скасування цензури. Через п'ятдесят років після цього Англія стала першою державою у світі, яка відмовилася від цензури. Першим же прикладом удалого судового захисту права на свободу слова стала справа видавця П. Зінгера, який у 1734 р. був звинувачений за поширення через газету "*New York Weekly*" наклепу на генерал-губернатора В. Косбі, але виправданий судом присяжних [9, с. 21].

Вияви запровадження принципів гласності на конституційному рівні знаходимо і в Конституції Гетьмана Пилипа Орлика 1710 р. Так, у § VI цього документа встановлювалося таке: «<...> Якщо надходитимуть якісь листи із іноземних країн чи областей, адресовані Ясновельможному Гетьманові, тоді належить Його Ясновельможності повідомляти (про них) Генеральну старшину, а також розкривати відповіді, щоб не було таємної писемної кореспонденції, особливо чужоземної і такої, яка могла б завдати шкоди цілісності батьківщини і загальному благу» [13, с. 17].

У 1766 р. Швеція ухвалює перший у світі Закон «Про свободу друку», який дослідники генезису права на інформацію пов'язують з ініціативами парламентарія А. Чайденіуса, який активно обстоював це право в суспільстві та державі. Цей шведський Закон мав революційний характер, оскільки в ньому вперше проголошувалося право громадян на «безкоштовний доступ до всіх офіційних документів, зокрема звітів та протоколів парламентських комісій, а також до архівів, із правом отримувати копії архівних документів» [9, с. 24].

Повага шведів до свободи слова і друку стала важливим складником їхньої конституційної доктрини. Сьогодні Конституція Швеції (*Sveriges grundlagar*) має комбінований характер і складається із чотирьох основних конституційних актів, ухвалених ріксдагом у різні роки. Одним із цих актів є «Акт про свободу друку» 1949 р. § 1 цього Акта пропонує розуміти під свободою друку «<...> право кожного шведського громадянина видавати твір без попередньо встановлених будь-якою владою чи іншим державним органом перпон, притягуватися судом виключно в установленому законом порядку до відповідальності за зміст творів, не каратися в інших випадках <...>» [10, с. 731].

Уперше право на свободу слова та друку закріплене наприкінці XVIII ст. Так, ст. XI Декларації прав людини і громадянина, ухвалені Національною асамблеєю Франції 26 серпня 1789 р., яка зберігає чинність донині і є складовою частиною сучасної Конституції Французької Республіки, закріпила: «*Вільне висловлення думок є одним із найдорожчих прав людини; кожний громадянин через це може висловлюватися, писати й друкувати вільно, під загрозою відповідальності лише за зловживання цією свободою у випадках, передбачених законом*» [7, с. 70]. У 1881 р. у Франції вперше ухвалений спеціальний Закон «Про свободу друку».

У 1791 р. у Сполучених Штатах Америки (далі – США) ухвалені перші десять поправок до Конституції, які нині відомі як Біль про права. Перша ж поправка забороняє Конгресу США ухвалювати закони, які обмежують свободу слова та преси. До того ж, як наголошував А. Гамільтон у «Федералісті» № 84, народів має бути відома інформація про діяльність його представників у всіх федеральних органах [17, с. 438, 471]. Хоча, як стверджує Б. Палант, «наявність Першої поправки не означає, що свобода слова або друку у США абсолютна й жодним обмеженням не підлягає. Це не так. Одні види промов, тобто способів реалізації свободи слова, заборонені категорично, інші підлягають регулюванню залежно від того, де автор цю промову хоче виголосити, надрукувати чи продемонструвати візуально» [18, с. 18].

Позитивний досвід унормування права людини на свободу слова та друку в конституційних актах Франції та США, тобто права отримувати і поширювати інформацію, став прикладом

і для низки держав Західної Європи. Новели про відповідні права людини були вперше закріплені в Конституції Бельгії 1831 р., Конституції Нідерландів 1848 р., Конституції Швейцарії 1848 р. та конституційних актах низки інших держав.

У Україні, значна частина території якої входила до складу Російської й Австро-Угорської імперій, свобода слова та друку була далекою від здобутків французької й американської теорії та практики конституціоналізму. Інститут цензури, за свідченням О. Градовського, з'явився в Російській імперії в 1720 р. До відома російського царя і синоду дійшло, що «<...> у Києво-Печерській лаврі та чернігівських монастирях друкуються книги, не узгоджені з тими, які видаються під проводом духовної колегії. Заради цього було доручено ті книги виправити, «а інших ніяких книг, ні попередніх, ні нових видань, не повідомивши про них в духовній колегії, і не взявши від неї дозволу, у тих монастирях не друкувати» [5, с. 363]. Очевидно, що цей привід був використаний російським царем для посилення контролю над Україною й унеможливлення розвитку національної політико-правової думки.

У подальшому в Російській імперії видавалися різні укази про запровадження типографії (1783 р.), Цензурний статут (1826 і 1828 рр.), Закон 1865 р. та ін. Предметом їх регулювання були переважно питання цензури як запобіжника революцій. Як писав Б. Чичерін, якщо в Німеччині до 1848 р. звільнялися від цензури видання понад 20 друкованих сторінок, то в Російській імперії – понад 10 сторінок [12, с. 233]. Метою таких обмежень стало запобігання випуску маніфестів і політичних програм, загрозливих для царського режиму.

Утім, під впливом розвитку конституційної теорії та практики в Європі й Америці відповідні поступки у сфері свободи слова та друку, здебільшого декоративні, спостерігалися і в Російській імперії. Наприклад, на початку ХХ ст. К. Арсенєв у ґрунтовній монографії «Законодавство про друк» писав, що свобода друку, свобода совісті й особиста недоторканість є «<...> тими трьома цінностями, потреба в яких відчувається все більше і більше, із тим, як зростає в ширину та глибину, з одного боку, повага до людини, до її гідності, до її права на самостійну думку, з іншого боку – через усвідомлення солідарності між громадянами» [2, с. 263].

Цензура, а також обмеження свободи слова та друку, ні в жорсткому, ні в «окамітовому» форматі не вберегли Російську й Австро-Угорську імперії від розпаду. У період Національно-визвольної революції 1917–1921 рр. у конституційних актах України проголошувалася свобода слова та друку. Відповідні положення знаходимо у третьому Універсалі Центральної Ради, Конституції Української Народної Республіки, в Основному державному законі Української Народної Республіки, інших актах цієї доби розвитку українського конституціоналізму. Навіть Конституція УСРР 1919 р. у ст. 24 гарантує «працюючим і експлуатованим народом України» право на «<...> всі технічні і матеріальні засоби до видання газет, брошур, книг та інших творів друку і забезпечує їх вільне розповсюдження по всій Україні» [12, с. 60].

У сучасний період на розширення змістовних меж права на інформацію та його подальшу конституціоналізацію вплинув стрімкий розвиток науково-технічного прогресу, зі своїми позитивними здобутками і негативними наслідками. Зокрема, найбільша за всю історію людства техногенна катастрофа на Чорнобильській АЕС у 1986 р. кардинально змінила ставлення

до доступу до інформації, що стосується довкілля, а саме те, що будь-яка такого роду інформація не може бути засекречена та втаємничена від громадян. Зазначений вище стандарт закріплено і на рівні загальнообов'язкових міжнародних актів, коли в 1998 р. ухвалено Конвенцію про доступ до інформації, участь громадськості у процесі ухвалення рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція), яка ратифікована Законом України від 6 липня 1999 р. № 832–XIV.

У цій Конвенції звертається увага на три моменти доступу до інформації, що стосується довкілля: 1. Для забезпечення можливості обстоювати своє право та виконувати свій обов'язок громадяни повинні мати доступ до інформації та право брати участь у процесі ухвалення рішень, визнаючи водночас, що громадянам може бути надана необхідна допомога для здійснення своїх прав. 2. Удосконалення доступу до інформації та участь громадськості у процесі ухвалення рішень підвищують якість рішень, що ухвалюються, та процесу їх виконання, сприяє поліпшенню поінформованості громадськості щодо наявних проблем, надає громадськості можливість висловлювати свою стурбованість, а державним органам – вести належний облік таких інтересів. 3. Громадськість повинна бути поінформована щодо процедур участі у процесі ухвалення, мати вільний доступ до цих механізмів і знати, як ними користуватися [20].

В Україні право на інформацію закріплено в Конституції України, де у ст. 34 гарантовано право кожного вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір [20]. Правовий режим збирання, зберігання, використання і поширення інформації визначається Законом України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 р. й іншими актами чинного законодавства. Суттєвий прорив у законодавчому регулюванні права на інформацію здійснено у зв'язку з ухваленням Закону України «Про доступ до публічної інформації», який набрав чинності 10 травня 2011 р. та має на меті забезпечення прозорості й відкритості суб'єктів владних повноважень, створення механізмів реалізації права кожного на доступ до публічної інформації [21]. За понад п'ять років дії Закону України «Про доступ до публічної інформації» він зарекомендував себе як вдалий юридичний механізм у реалізації права кожного на вільний доступ до інформації. Тому реалізація права на інформацію сприяє також підвищенню рівня прозорості та підзвітності органів публічної влади перед громадянами, а також поглибленню демократичних перетворень у державі.

Мейнстрім подальшого розвитку права на інформацію, поза сумнівом, пов'язаний з Інтернетом, який створює необмежені можливості для роботи з інформацією. Право людини шукати, отримувати і поширювати інформацію та свої погляди будь-якими засобами та незалежно від державних кордонів, яке визначено у ст. 19 Загальної декларації прав людини 1948 р., третина населення планети, за даними Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН), реалізує завдяки доступу до світової мережі Інтернет [22, с. 123]. Колосальний та нині ще не до кінця вичерпаний потенціал Інтернету щодо отримання, вивчення та поширення необхідної інформації в текстових і аудіовізуальних формах суттєво розширює спектри сучасної демократії. Можливість спілкуватися через комп'ютерні мережі дозволяє досить швидко згуртувати й об'єднати зусилля розрізаних

громадян, перетворює їх на потужну і впливову громадську силу, яка здатна консолідовано підходити до вирішення сучасних проблем.

У доповіді Спеціального доповідача ООН з питань захисту права на свободу думок та їх вільне вираження Франка Ла Ру, проголошеної 3 червня 2011 р. на 17-й сесії Ради ООН з прав людини, наголошується на необхідності визнання права вільного доступу до Інтернету базовим правом людини, як і права на життя, свободу віросповідання, вільне пересування тощо. Схожу тональність можна простежити і у спільному посланні Генерального секретаря ООН, Верховного комісара ООН з прав людини, Генерального директора ЮНЕСКО до всіх країн і народів, де сформульовано стратегічне завдання ООН: «Перетворення Інтернету на глобальний суспільний ресурс, який дає змогу почути голос кожної людини». А 27 травня 2011 р. відбулася зустріч «Групи восьми», під час якої ухвалено Довільську декларацію «Незмінна відданість свободі і демократії», якою Інтернет проголошено інструментом просування прав людини і демократії в усьому світі [22, с. 123–124].

Отже, дослідження співвідношення розвитку Інтернету та права на інформацію дозволяє зробити висновок, що комп'ютерні мережі є потужним інструментом зміцнення й подальшого вдосконалення сучасної демократії. Сутнісною рисою інформаційного суспільства є те, що нові інформаційно-комунікаційні технології дозволяють суттєво розширити права громадян шляхом надання їм більшого доступу до різного роду інформації. Крім того, комп'ютерні мережі дозволяють значно посилити ступінь впливу громадськості на владу та здійснення контролю за нею, активно використовуючи водночас інформацію з метою захисту своїх прав, свобод та законних інтересів, а не тільки пасивно її споживаючи. Тому цілком закономірно, що провідні країни західної демократії починають переглядати чинне конституційне законодавство та розширювати змістовні межі права на інформацію.

Висновки. У сучасному інформаційному суспільстві право на інформацію є одним із фундаментальних та значущих прав людини. Змістовні межі права на інформацією постійно розширюються, а саме право набуває конституційної захищеності та гарантованості. У вітчизняній науковій і навчальній літературі безспідставно існує думка щодо виділення права на інформацію в самостійну групу інформаційних прав і свобод людини та громадянина в Україні. Очевидно, що така позиція є перспективною та має право на життя, хоча й потребує подальшого теоретико-методологічного обґрунтування.

Література:

1. Харари Ю. Sapiens. Краткая история человечества. Пер. с англ. Л. Сумм. Москва : Синдбад, 2016. 520 с.
2. Арсеньев К. Законодательство о печати. Санкт-Петербург, 1903. С. 263–264.
3. Бернштейн У. Массмедиа с древнейших времен и до наших дней. Пер. с англ. Н. Омеляновича, А. Николаева. Москва : АСТ, 2017. 512 с.
4. Глик Дж. Информация. История. Теория. Поток. Пер. с англ. М. Кононенко. Москва : АСТ ; CORPUS, 2016. 576 с.
5. Градовский А. Начала русского государственного права : в 2-х т. / под ред. и с предисл. В. Томсинова. Том 1 : О государственном устройстве. Москва : Зерцало, 2006. 470 с.
6. Кирия И., Новикова А. История и теория медиа : учебник. Москва : Изд. дом. Высш. школы эконмики, 2017. 423 с.

7. Конституції зарубіжних країн : навчальний посібник / авт.-упоряд.: В. Сergyogin та ін. ; за заг. ред. В. Сergyogina. Харків : ФІНН, 2009. 664 с.
8. Костенко О., Макушев П. Інформація з обмеженим доступом в системі інформаційного забезпечення діяльності органів прокуратури України: теоретико-правові та організаційні аспекти : монографія. Дніпро : Гельветика, 2016. 303 с.
9. Нестеренко О. Інформація в Україні: право на доступ. Київ : Наук. вид. «Акта», 2012. 306 с.
10. Конституции государств Европейского Союза / под общ. ред. Л. Окунькова. Москва : Норма-Инфра-М, 1999. 816 с.
11. Тайлор Эд. Антропология. Введение к изучению человека и цивилизации. Пер. с англ. И. Ивина. 2-е изд. Санкт-Петербург, 1898. 436 с.
12. Чичерин Б. Общее государственное право / под ред. и с предисл. В. Томсинова. Москва : Зерцало, 2006. 536 с.
13. Конституції і конституційні акти України. Історія і сучасність / упоряд. : І. Кресіна, О. Батанов ; відп. ред. Ю. Шемшученко. 3-є вид. (до 15-річчя Конституції України і 20-ї річниці незалежності України). Київ : Юридична думка, 2011. 328 с.
14. Базілевич Д., Нестерович В. Інформаційно-аналітичні матеріали до круглого столу «Любовання в Україні та за кордоном: досвід, проблеми і перспективи» / за заг. ред. В. Федоренка. Київ : СПД Москаленко О.М., 2009. 36 с.
15. Базілевич Д., Нестерович В., Федоренко В. Інститут любовання в Україні та за кордоном: походження, проблеми, перспективи розвитку : науково-інформаційне видання ; Інститут професійного любовання та адвокати. Київ : ФОП Москаленко О.М., 2015. 111 с.
16. Гидденс Э., Саттон Ф. Основные понятия в социологии. Пер. с англ. Е. Рождественской, С. Гавриленко / под науч. ред. С. Гавриленко. Москва, 2018. 336 с.
17. Федераліст: коментар до Конституції Сполучених Штатів / А. Гамільтон, Д. Медісон, Д. Джей. Пер. з англ. Київ : Сфера, 2002. 542 с.
18. Палант Б. Біль про права (практика застосування). Харків : Право, 2018. 264 с.
19. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля, ратифікована Законом України від 6 липня 1999 р. № 832–XIV. *Офіційний вісник України*. 2010. № 3. Ст. 1191.
20. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
21. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. Ст. 314.
22. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан дотримання та захисту прав і свобод людини в Україні. Київ, 2011. 370 с.

Fedorenko V., Nesterovych V. The assertion and constitutional consolidation of the right to information: from ancient times to the present

Summary. The publication addresses the issue of asserting and constitutionally securing the right to information in the period from ancient times to the present. It is stated that in the modern information society the right to information is one of fundamental and important human rights. The substantive limits of the right to information are constantly expanding, namely the right acquires constitutional protection and assurance. In national scientific and educational literature, there is no reason to believe in allocating the right to information to an independent group of information rights and freedoms of man and citizen in Ukraine. Obviously, this position is promising and has the right to life, although it requires further theoretical and methodological justification.

It is noted that the right to information is closely linked to the right to freedom of expression, freedom of expression and the press and is now enshrined in the constitutions of most countries of the world.

It is noted that in the modern period the rapid development of scientific and technological progress, both with its positive achievements and negative consequences, has influenced the broadening of the substantive boundaries of the right to information and its subsequent constitutionalization. In

particular, the largest ever man-made disaster at the Chernobyl NPP in 1986 has dramatically changed attitudes to access to environmental information, namely that any such information cannot be kept secret and hidden from the public. The exercise of the right to information also promotes transparency and accountability of public authorities to citizens, as well as the deepening of democratic change in the country.

Key words: information, writing, printing, right to information, right to free speech and press, public information.